

PRIKAZ KNJIGE: MAROEVIĆ, IVO. BAŠTINOM U SVIJET // OGRANAK MATICE HRVATSKE PETRINJA, 2004.

DRAGO MILETIĆ □ Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb

IM 35 (1-2) 2005.
PRIKAZ / REVIEW

Knjiga koju danas predstavljamo *Baštinom u svijet* objavljena je na hrvatskome i engleskom jeziku. Prije deset godina, uoči Oluje, Ogranak Matice hrvatske Petrinja u progonstvu objavio je, na hrvatskome i njemačkom jeziku, jednako oblikovanu kao i ova predstavljena knjiga, knjigu Ive Maroevića *Rat i baština na prostoru Hrvatske*. Koliko je u tom trenutku knjiga bila angažirana i značajna potvrđuje i podatak da je prvi tematski broj jedinoga stručnog časopisa službe zaštite u Hrvatskoj *Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske* s prvim radovima posvećenim stradanju hrvatske kulturne baštine u Domovinskom ratu, objavljen tek četiri godine poslije.

Ivo Maroević u svojim je radovima i javnim nastupima uvijek aktualan i angažiran. Njegov se angažman ne ograničava samo na objavljivanje znanstvenih radova u stručnim časopisima i na sudjelovanje na brojnim savjetovanjima u zemlji i inozemstvu. Uvijek je iznimno korisno i u široj javnosti zapaženo njegovo trenutačno reagiranje u dnevnom tisku na neka pogrešna razmišljanja, postupke ili događaje, pri čemu se pojavljuje kao korektiv. Od njegovih brojnih nastupa izdvojiti ću samo jedan. Još u doba rata, kada je znatan dio zemlje bio okupiran, u Veneciji, Puli i Rovinju održano je savjetovanje *Povijest i kultura Istre i Dalmacije u kontekstu mletačke i europske povijesti*, koje je sufinanciralo Ministarstvo kulture, potaknuto nastojanjem za očuvanje *mletačke baštine u Istri i Dalmaciji*. U doba kad nam je negirano pravo na velik dio domovine, mi smo se sami počeli olako odricati dijela hrvatske kulturne baštine u ostalom dijelu zemlje. Ivo Maroević u *Vjesniku* tada ispravlja pogrešku i upozorava da je to hrvatska, a ne mletačka kulturna baština, pri čemu ne spori nego naglašava da je to i mletačka umjetnost na hrvatskom tlu. Brojna su i zapažena njegova slična reagiranja u javnosti, pri čemu je nerijetko ostao usamljen. Da te njegove pravodobne intervencije ne bi bile zaboravljene, pobrinuo se Ogranak Matice hrvatske u Petrinji, objavivši ih u prethodnoj knjizi Ive Maroevića *Konzervatorsko novo iverje*.

U ovoj knjizi, u dijelu o zaštiti spomenika, autor je izdvojio šest svojih izlaganja održanih na savjetovanjima u inozemstvu, u rasponu od 1974. do 1999. Godine 1974. upoznao je svjetske stručnjake okupljene u Rotterdamu s dosezima naših stručnjaka u načinu sanacije zidne vlage, koja nužno mora prethoditi skupim i dugotrajnim zaštitnim radovima na zidnim slikama i crkvenom inventaru. Na primjeru crkve sv. Marije Snježne u Belcu prezentirao je način sanacije zidne vlage elektroosmozom kao jednom od elektrofizikalnih metoda koja je tada prvi put primijenjena na nekom spomeniku kulture u Hrvatskoj. Četiri godine poslije na savjetovanju u Pragu i Bratislavi, u referatu s naslovom *Nova arhitektura kao dio novog života u povijesnim urbanim sredinama u Hrvatskoj*, progovorio je o metodama koje se primjenjuju u izrazito delikatnom procesu interpolacije, a koje variraju u širokom rasponu od faksimila do kontrasta.

Na savjetovanju u Krakowu, u referatu *Stambena kuća - konstruktivni element naselja*, govorio je o stambenoj kući kao temeljnoj jedinici naselja, elementu bez kojega nema ni naselja, ni grada, elementu koji svojom tipologijom i svojim oblicima određuje identitet naselja. Kao primjer važnosti korektnoga i pravodobnog sagledavanja urbanističkih problema navodi Kostajnicu. Baš na tom primjeru treba se prisjetiti njegova apela i proročanske riječi izrečene gotovo dva desetljeća prije, a objavljene u časopisu *Život umjetnosti*, kada je savršeno točno predvidio što će se dogoditi ako se sav tranzitni promet usmjeri preko planiranoga novog mosta. Već je tada upozoravao: *Ovakvo prometno rješenje, djelomično prejudicirano gradnjom mosta, na kraju će morati, bar na ovom najužem dijelu gdje se Djed strmo ruši prema Uni, izbrisati tu mekanu umirujuću liniju obale, srušiti kuće, proširiti cestu i nadvisiti se nad rijeku kao pristanište, kao tvrdu zidanu obalu. A sitne prizemnice stisnute podno Djeda, utopljene u savijenu i krivudavu liniju ulice, bit će grubo izbačene iz mjerila; postat će silom prilika kuće na obali, naći će se u sasvim suprotnoj funkciji i logično je da će izgubiti bitku u prostoru. Bit će nereprezentativna arhitektura na grubo ekspaniranom mjestu i disproporcija će iz dana u dan biti veća, dok i njih ne zahvate gusjenice buldožera.*

Kada je Ivo Maroević 1967. pisao taj upozoravajući tekst, Kostajnica je tipološki bila grad s jednom koridornom uskom ulicom, leđima okrenutoj rijeci, u čemu se čitala povijest tog grada. Kada je 1985. održao spomenuto predavanje povijesna struktura grada još je djelomice bila očuvana. Tipološki, to je danas grad s jednim jedinim nizom kuća okrenutih rijeci. Danas je to grad s kejom koji prati široka cesta, grad koji je izgubio svoj povijesni identitet. Nažalost, ta promjena nije bila rezultat ratnih stradanja na koja nismo mogli utjecati, nego isključivo rezultat nerazumijevanja problema od onih koji su zaduženi za rješavanje takvih problema.

Godine 1985. na međunarodnom savjetovanju u Splitu, iznimno zgusnutom i slojevitom gradu koji se razvio iz rimske carske palače, Ivo Maroević je održao referat čiji naslov već dovoljno govori o važnosti problema: *Dokumentiranje graditeljskog naslijeđa, preduvjet, sastavni dio i izvor informacija za organiziranu zaštitu povijesnih*

Baštinom u svijet
Muzeološke teme - Zaštita
spomenika - Arhitektura
Glavni urednik: Davor Salopek
Nakladnik: Matica hrvatska,
Ogranak Petrinja
Godina izdanja: 2004.
Broj stranica: 272
ISBN 953-6668-15-7

gradskih središta. Založio se za interdisciplinarni pristup, standardizaciju svih vrsta podataka, ne samo podataka relevantnih za zaštitu spomenika kulture, nego demografskih, društvenih i ostalih podataka prikupljenih u INDOK centrima.

Godine 1988. održao je u Skopju, gradu koji je 1962. bio razoren potresom, predavanje *Materijalna struktura i autentičnost graditeljskog nasljeđa u svijetlu mogućih zahvata na seizmičkoj zaštiti*. Iskustva nataložena nakon potresa u Skopju i, posebno, nakon potresa na crnogorskom primorju i u Dubrovniku, gdje je aktivno sudjelovao kao član savezne komisije za obnovu Dubrovnika, upućivala su na nužnost promjena u pristupu sanaciji konstrukcije povijesnih građevina. Budući da pri takvim intervencijama nikada ne bi smjelo doći do gubitka ili djelomičnoga gubitka autentičnog karaktera spomenika, zalaže se za to da, ako nešto takvo zaprijeti stručnom intervencijom, treba smanjiti stupanj seizmičke zaštite. Danas smo prečesto svjedoci drastičnih intervencija u konstrukcije spomenika, nakon kojih se neminovno gubi dio njihove autentičnosti, što se očitovalo ne samo nakon potresa u Stonu, nego i tijekom obnova i, posebno, prigodom adaptacija povijesnih zgrada za neku novu namjenu.

U Češkom Krumlovu Ivo Maroević održao je 1995. predavanje *Spomenik kulture kao dokument*, u kojemu upozorava na to da pri zahvatu u spomenik kulture treba težiti da se *maksimalno umanje napetosti između fizičke i idejne autentičnosti spomenika kako bi se sačuvala što veća spomenička vrijednost*. Svjestan složenosti mnogobrojnih, prije svega teoretskih i metodoloških mogućnosti koje će se pojaviti odmah početkom obnove oštećenih i srušenih spomenika kulture, posljednjem poglavlju u knjizi *Rat i baština u prostoru Hrvatske*, objavljenoj 1995., daje naslov *Mogućnosti i zamke obnove*. Ubrzo nakon početka obnove Ivo Maroević je upozoravao na pogreške koje su se mogle i morale izbjeći. Posljednje prezentirano predavanje u ovoj knjizi Ivo Maroević održao je u inozemstvu, u Parizu 1999. - *Regija Banovina u Hrvatskoj - Iskustva u obnovi pročelja povijesnih crkava nakon ratnih razaranja*. Nakon teoretskog razmatranja mogućnosti koje su postojale u obnovi, praktične rezultate obnove analizira na primjerima crkve sv. Lovre u Petrinji, crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Gori i drvene kapele sv. Barbare u Brestu Pokupskom.

Novijom hrvatskom konzervatorskom literaturom dominiraju radovi koji prezentiraju rezultate provedenih istraživanja i izvođenja konzervatorskih radova na pojedinačnim spomenicima kulture. Razmjerno malo radova sintetizira sva ta brojna iskustva, pa je, posebno s obzirom na tu činjenicu, nemjerljiv doprinos konzervatora Ive Maroevića teoriji konzervacije.

BOOK REVIEW: MAROEVIĆ, IVO. TAKING THE HERITAGE TO THE WORLD, MATICA HRVATSKE PETRINJA SECTION, 2004

This article is a review of part of the book *Into the World with the Cultural Heritage*, by Professor Ivo Maroević, which relates to the conservation of monuments of culture. The work of Professor Maroević is not restricted to the publication of scholarly papers in specialised journals and participation in conferences at home and abroad. His rapid reactions in the daily press to any erroneous thinking, procedures or events, in which he provides a corrective, are always extremely useful and well received in the general public.

In this work, in the part about the conservation of monuments, the author picked out six of his papers given as addresses at conferences abroad between 1974 and 1999. Recent Croatian conservatorial literature has tended to be dominated by papers presenting the results of investigations and the execution of conservation works on individual monuments of culture. Relatively few papers have synthesised these numerous experiences, and, especially because of this, the contribution of the conservator Ivo Maroević to the theory of conservation is immense. The book contains articles in Croatian and in English.